

Сини подільської землі, співці краси її і слави

**Лауреати національної премії
ім. Тараса Шевченка
(до 55-річчя з часу встановлення)**

Огляд-презентацію підготувала
Лізановська Л.Ф., завідувач сектору
культурно-просвітницької роботи

З історії Національної премії

України імені Тараса Шевченка

20 травня 1961 року, відзначаючи 100-річчя від дня народження Тараса Григоровича Шевченка, Радою Міністрів Української РСР прийнято постанову «Про встановлення щорічних Республіканських премій ім. Т. Г. Шевченка».

Шевченківська премія увінчує найвидатніші твори літератури та мистецтва. Освячена іменем великого Кобзаря, ця творча відзнака має незаперечний авторитет в Україні і в усьому світі.

Особам, удостоєним Національної премії, присвоюється звання лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, вручаються Диплом та Почесний знак лауреата.

9 березня 1962 року першими лауреатами Шевченківської премії стали: *Олесь Гончар* (за роман «Людина і зброя»), *Павло Тичина* («Вибрані твори» в трьох томах), *Платон Майборода* (за «Вибрані пісні»).

З метою піднесення престижу Державної премії імені Тараса Шевченка, як найвищої в Україні премії в галузі культури, Указом Президента від 27 вересня 1999 року її перейменовано у Національну премію України імені Тараса Шевченка.

Національною премією не лише підсумовуються культурні здобутки року, а й віддають світлу данину пам'яті геніальному українському поетові й художникові.

Ця почесна винагорода присуджується найталановитішим нащадкам Кобзаря, які гідно продовжують його справу служіння людям силою мистецтва.

Подільська земля виховала не одне покоління талановитих майстрів, творами яких зачитувались і будуть зачитуватись поціновувачі та шанувальники високого мистецтва Слова. Вони вписали не одну славу сторінку в історію нашої літератури і культури.

Щедра природа Поділля надихала їх на створення високохудожніх творів, в уста їх героїв вкладала оту, рідну подільську говірку, вела знайомими стежками сіл і містечок. Читаючи їх, міг уявити собі і річечку Мурашку, яка протікає по Шаргородщині, і наш Буг, уславлений у прозі і поезії. В творах багатьох авторів змальована людська краса, краса природи і звичайного земного буття.

У даному огляді представлені матеріали про уродженців Вінницької області – Лауреатів найвищої нагороди в галузі

літератури – Національної премії України ім. Т.Г.Шевченка.

Хто ж вони – лауреати найвищої мистецької нагороди країни? Більшість імен відомі не лише у колах літераторів та митців Вінниччини, а й великою мірою – в Україні та за її межами. У різні роки цієї високої нагороди були удостоєні і письменники - подоляни.

Це - наші земляки: Василь Сидорович Земляк, український письменник і кіносценарист за романи "Лебедина зграя" та "Зелені млини" (по смертності); Михайло Опанасович Стельмах, український письменник, за роман "Чотири броди"; Володимир Олександрович Яворівський, письменник, журналіст, громадський і політичний діяч, за художньо-публіцистичну повість "Вічні Кортеліси"; Євген Пилипович Гуцало, письменник, журналіст, поет і кіносценарист, за повість "Сайора" та збірку оповідань "Пролетіли коні"; Володимир Омелянович Забаштанський, поет, за збірку поезій "Запах далини"; Василь Семенович Стус, поет, прозаїк, літературознавець, правозахисник, перекладач за збірку поезій "Дорога болю" (по смертності); Петро Мойсейович Перебийніс, поет, журналіст, громадський діяч — за збірку поезій "Пшеничний годинник".

Василь Сидорович Земляк

1923 - 1977

Василь Сидорович Земляк (справж. - **Вацлав Вацік**), український письменник і кінорежисер чеського походження, лауреат Шевченківської премії. Народився 23 квітня 1923 р. в селі Конюхівці на Вінниччині в селянській родині. По батьковій лінії рід його походить із Чехії, звідки в 1874 р. в Україну переселився прадід майбутнього письменника.

...В українській літературі середини ХХ ст. творчість Василя Земляка посіла своє, належне їй місце — серед явищ найпомітніших. Порівняно невеликий за обсягом доробок з виразним звучанням у літературному процесі свого часу, неповторним колоритом надійно прописаний на стильовій палітрі нашого письменства.

В лебединих сурмах

«... виріс і жив серед чехів, знаю їхню мову, звичаї, культуру... Я люблю Україну, вважаю себе споконвічним українцем, але ніколи не забуваю про чехів, і коли приїжджаю в рідне село, то почуваюсь майже правовірним чехом.

До речі, я закінчив з відзнакою чеську семирічку, хоча до п'ятого класу (ми жили тоді в українському селі) по-чеськи не вмів розмовляти».

В Земляк

Разом із поколінням письменників-фронтовиків прийшов іще молодий Василь Земляк в українську літературу 1950-х років. За плечима, в минулому — юнацькі враження довоєнної дійсності (його вабило небо, й він, сільський хлопець із Вінниччини, став курсантом авіаучилища в Харкові). Жорстоко скорочена війною молодість, тяжкий ратний досвід (був партизаном і звідав увесь драматизм боротьби з окупантами в їхньому тилу) – дали йому величезний матеріал для майбутніх творів.

Ім'я письменника привернуло увагу громадськості після появи друком двох його повістей — «Рідна сторона» та «Кам'яний брід». До літературної спадщини Земляка також відносяться повісті «Гнівний Стратіон», «Підполковник Шиманський», роман-дилогія «Лебедина зграя» і «Зелені млини», трагедія «Президент», кіносценарії «Олесь Чоботар», «Новели Красного дому», «Останній патрон». Писав він також оповідання, нариси та літературно-критичні статті.

«Лебедина згря» найпереконливіше засвідчила висхідний напрям його творчості й стала вінцем пошуків у галузі стилю та характерології, ввібравши в себе весь попередній досвід Земляка-прозаїка. «Зелені Млини» доводили сюжет цього роману до часів війни.

В образі села Вавилон втілена історія українського Побужжя, починаючи з пореволюційних подій, коли виникали комуні й точилася смертельна «класова» боротьба, й кінчаючи визволенням краю навесні 1944-го від фашистських окупантів. Елементи умовності, фантастики, гротеску допомагають читачеві помічати в історії й історіях вавилонських не тільки пряме, а й додаткове, друге значення, що асоціюється не просто з ідеєю, а з її філософічністю. Події, зображені в романі-дилогії, без будь-якої двозначності адресовані в життя, в реальність з конкретним змаганням сил, соціально, історично породжених.

Одна з найприкметніших ознак твору — багатство й виразність соціально-психологічного типу героїв, які справді сягають рівня типів, розмаїття живих, опуклих, тонко вималюваних характерів. Разом узяті, вони утворюють ту цілісність, ім'я якій народ — у конкретно-історичній соціальній його характеристиці.

У 1978 році Василеві Земляку (помертньо) – була присуджена Шевченківська премія за романи «Лебедина згря», «Зелені Млини».

Михайло Панасович Стельмах

Михайлові Стельмаху

Нехай не знає втоми та рука,
що добре зерно в добру землю сіє,
Що зневажає чорні суховії
І щедрі, як напровесні ріка.

Благословенна праця рільника,
Що оре цілину в ясній надії.
Пшеницю від полови він одвіє,
Як жнив кінчиться радість нелегка.

Щасливий воїн, що во ім'я миру
Свою підносить бойову сокиру,
Во ім'я правди кривду тне з плеча!

Хвала тому, хто людям у приполі
Несе слова, подібні хлібу й солі,
І співи, гідні слави сіяча!

М. Фильський

1912 - 1983

Мене все життя ваблять і хвилюють зорі – їхня
довершена і завжди нова краса, і таємнича
мінливість, і дивовижні розповіді про них. Та й перші
спогади мого дитинства починаються з зірок.

М. Стельмах

Гуси-лебеді над його життям

*Меморіальна садиба М.П.Стельмаха,
с. Дяківці, Літинський район.*

Михайло Стельмах народився 24 травня 1912 року в селі Дяківцях (тепер Літинського району Вінницької області) у родині селянина, ветерана російсько-японської війни Панаса Стельмаха. Мати, Ганна Іванівна, за національністю білоруска, добра, ласкава і невтомна трудівниця, перша пробудила в дитячому серденьку любов до навколишньої природи.

Великий вплив на формування письменницького таланту у малого Михайлика мали також батько, дід Дем'ян, колишній кріпак, дядько Микола, якого по вуличному прозивали Бульбою, а особливо бабуся, яку він дуже любив.

*Михайло Стельмах
в дитинстві*

*Михайло Стельмах
з мамою,
Ганною Іванівною*

У дев'ять років Михайла віддали до школи. Після її закінчення він вступив до школи колгоспної молоді.

Навчався майбутній письменник у Вінницькому педагогічному технікумі. У 1933 році закінчив літературний факультет Вінницького педагогічного інституту.

До 1939 вчителював у селах Київщини. 1939 року мобілізований до Червоної армії, учасник німецько-радянської війни.

Як поет почав друкуватися з 1936. Перша поетична збірка «Добрий ранок» з'явилася у 1941 році.

У роки війни вийшли збірки «За ясні зорі», «Провесінь». Згодом побачили світ збірки поезій «Шляхи світання», «Жито сили набирається», «Поезії», «Мак цвіте».

Поезію Стельмаха відзначає глибокий ліризм, пісенність, емоційність, вплив фольклору, багатогранність тематики.

*Давно ординців і їду
В моїм краю забули люди,
Бо їхній слід — страшний укіс -
Правою мертвою поріс.
А мак цвіте віки в роздоллі -
В қосі дівочій і у полі.
А мак цвіте!*

Мак цвіте. Легенда

У повоєнний період рік за роком виходили у світ його прозові твори: роман «Кров людська — не водиця», «Над Черемошем», «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір», «Золота метелиця», яка поклала початок низці драматичних творів та багато інших.

За романи «Хліб і сіль», «Кров людська — не водиця», «Правда і кривда» письменник був удостоєний Ленінської премії (1961р.).

М. Стельмах — знаний далеко за межами нашої країни як романіст, поет, драматург, повістяр.

*Юрій Збанацький, Михайло Стельмах, Віталій Коротич, Василь Козаченко, Павло Загребельний, Олесь Гончар, Микола Зарудний, Платон Воронько.
1979 рік.*

Михайло Панасович писав і для дітей. Він автор поетичних книжок «Жнива», «Колосок до колоска», «Живі огні», «Весна-весняночка», «У сестрички дві косички», «В їжаковім вітряку», «Як журавель збирав щавель» та ін.

Михайло Стельмах

Михайло Панасович був єдиним українським радянським письменником, що здобувся найвищих нагород за свою творчість і не був членом Комуністичної партії Радянського Союзу.

Помер письменник 27 вересня 1983р.

Останній роман Михайла Стельмаха — «Чотири броди» (Державна премія УРСР ім. Т. Г. Шевченка 1980р.), як і «Велика рідня» і «Дума про тебе», об'єктом зображення має українське село 30-х років і часів Великої Вітчизняної війни. Цей роман, який справедливо вважають творчим заповітом видатного письменника, складно і довго йшов до читача. Це пояснюється тим, що в ньому автор порушив заборонені тоді теми — голоду 1933 року, сталінських репресій, атмосфери недовіри та донощицтва, що панували в ті роки, свавілля партійних керівників.

Епіграфом роману стали слова з народної пісні:

«Ой, думай, думай,
чи переплинеш Дунай».

«Дунай» у романі — це символ людського життя, у якому письменник виділяє «чотири броди». Цей образ, що став назвою твору, також з народної пісні:

Розлилися води
На чотири броди...

Перший — «блакитний, як досвіт дитинства, потім, наче сон, — хмільний брід кохання, далі — й турботи, безмірної роботи, а зрештою — онуків і прощання».

Володимир Олександрович Яворівський

Якось відомий український письменник Михайло Стельмах зацікавився віршами молодого Яворівського. І, напевно, щось побачив у них, бо навіть допоміг їх надрукувати. Так почався шлях у літературу.

Згодом була якась дивовижна підтримка Олесем Гончаром першої книжки, яку збиралися друкувати в російському перекладі в Москві. Олесь Терентійович зробив до неї передмову.

Володимир Яворівський просто не здатен на банальності; своїми відмінними від надокучливих стандартів засобами відтворює він щоденні прояви життя.

Олесь Гончар

Неймовірної художньої сили, державної глибини, шекспірівської трагедійності щойно прочитана повість. Не знаю, дорогий мій Володю, що іще додати. Щасливий Вашою творчістю.

Анатолій Дімаров

“Право власного імені”

Володимир Яворівський народився 11 жовтня 1942 року в с. Теклівка, яка на той час входила до складу Трансністрії - провінції королівської Румунії, створеної на окупованих українських землях. 1964 року закінчив Одеський державний університет імені Іллі Мечникова за спеціальністю «Українська мова та література».

У творчому доробку Яворівського є опис трагічної історії села Кортеліси, спаленого німцями в роки війни. Тоді мало хто знав про нього, хоча це була українська Хатинь, тільки вдсятеро більша.

За художньо-публіцистичну повість “Вічні Кортеліси” 1984 році Яворівському, попри молодий вік та невідповідність вимогам Комітету з нагороджень, присудили Шевченківську премію.

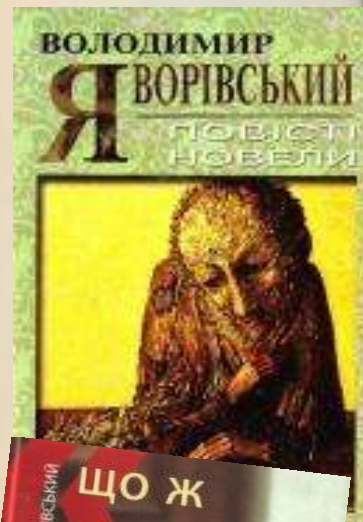
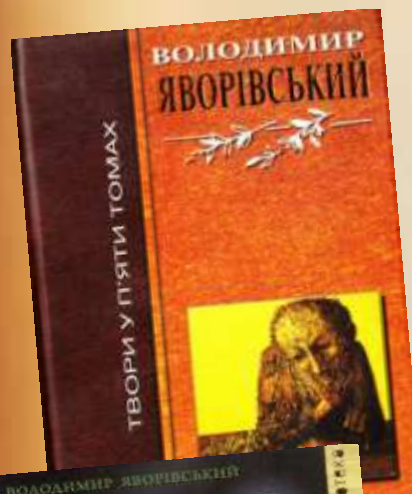
«...Вашим словом із чорнобильської ери озвалася до світу своїм болем і своїми надіями сама Україна. ...Пишу ці рядки, Володю, з гордістю за Вас», — звертався Олесь Гончар до Володимира Яворівського після атомної катастрофи в Чорнобилі, коли вийшов його роман «Марія з полином наприкінці століття».

Трагедію і мужність українського народу, його благородство і віру в свою незнищенність пристрасно, талановито і переконливо змальовує автор у своєму творі.

Автор не раз замислюється: чим же може бути корисним своїй Україні, маючи не лише хист, а й політичний досвід? Адже народ у всьому зневірився, життя погіршується. За таких умов письменнику складно залишатися романтиком. І все ж таки література — це та річ, яка не минає.

Можливо, нині втрачено інтерес до художнього слова, бо люди зайняті проблемою виживання. Але рано чи пізно вони повертаються до книжок, вартих чогось.

А політика — це змарновані літа, сили й здоров'я, від яких не залишається й сліду.

Євген Пилипович Гуцало

Євген Гуцало — лауреат Державної премії України імені Т. Г. Шевченка. Його книги перекладені багатьма мовами світу.

Працьовитість Євгена Гуцала вражає. Як не дивно, але це так. Перераховуванням книг Євгена Гуцала можна збитися лише на означення його творчої плідності, яка загалом не зазнавала якихось відчутних спадів і вражаючих злетів.

1937-1995

*Хто де живе, а я — у неба дзвоні,
мій.дім — це є вселенський неба дзвін!
Я народивсь у дзвоні — і до скону
мені за дім служити буде він.
Живу у дзвоні, наче у гесні,
живу в пекарській музиці його,
і сам я став мов музика вогненна,
і сам я обернувся на вогонь.
І сам лунаю у небеснім дзвоні,
із ранку аж до вечора звучу:
лазурним сяйвом, пурпурним, червоним
від обрію до обрію свічу.
Живу у дзвоні неба — нині й прісно,
чи ще комусь щастило так в житті?
Моє життя у дзвоні — наче пісня,
яку вогонь співає в забутті...*

Євген Гуцало

Жага всеосяжності і межі таланту

Євген Гуцало

Народився Є. Гуцало - український письменник, журналіст, поет і кіносценарист, 14 січня 1937р. в с. Старому Животові (нині — Новожи́вотів) Оратівського району Вінницької області в родині сільських учителів. Світ дитинства, розтерзаний і водночас незмірно поглиблений великою трагедією війни, становить джерельну основу його творчості. До цього світу знову й знову повертається письменник на різних етапах свого літературного шляху.

У 1959 році закінчив історико-філологічний факультет Ніжинського педагогічного інституту.

Активно друкуватися почав 1960 р., а через два роки вийшла перша збірка оповідань «Люди серед людей».

Відтоді одна за одною виходять нові збірки письменника: «Яблука з осіннього саду», «Скупана в любистку», «Хустина шовку зеленого», «Запах кропу» та ін. У 60-ті роки, поряд із ліричними оповіданнями, етюдами, замальовками, поезіями в прозі, з'являються друком дві концептуальні повісті Є. Гуцала — «Мертва зона» та «Родинне вогнище» (інша назва — «Мати своїх дітей»). Тоді ж, у другій половині 60-х, було написано й повість «Сільські вчителі», надруковану трохи згодом.

Є. Гуцало з письменниками – шестидесятниками

На початку 70-х років виходять друком лірико-психологічна повість «Дівчата на виданні», диалогія «Сільські вчителі» та «Шкільний хліб». Повісті з життя сільських учителів були високо оцінені критикою, здобули широке читацьке визнання.

Етапним для творчості письменника було звернення до жанру роману: трилогія «Позичений чоловік», «Приватне життя феномена» та «Парад планет».

У 1981р. вийшла друком перша поетична збірка Є. Гуцала «Письмо землі».

Далі з'являються книжки віршів «Час і простір», «Живемо на зорі», «Напередодні нинішнього дня». Так, рівно через двадцять років після надрукування першої поетичної добірки «Зелена радість конвалій» повертається письменник до лірики.

Вірші письменника — то своєрідне ворожіння над душею, сенс якого — в очищенні від суєтного, минулого, в омолодженні, у поверненні до того стану любові, людяності, космічної доброти, котрий і є найбільшим людським скарбом.

Опали з яблунь визрілі слова...

*Опали з яблунь визрілі слова,
і з груш слова дозрілі теж опали.
І поля недоорана глава
натхнення, як метелиці, заждалась.
Епітети пожовкли — біля тину
клубки рудого полум'я лежать.
Неначе квіти, засинають рими
і, наче діти, на долоні сплять.
Із клена вітер голосні покрав,
і приголосні вкрав з берези вітер.
Серед отав, немов серед октав,—
останні ритми бабиного літа.
Затихнув на найвищій ноті лист,
немов повітря дихати не стало...
Мелодії у вирій подались —
мелодії з деревами zostались.*

Євген Гуцало

Певною мірою несподіваним, але таким заповітно актуальним виявився цикл публіцистичних статей, зібраних у посмертній збірці «Ментальність орди» про експансіоністську політику Росії. За публіцистичну книжку «Ментальність орди» Є. Гуцало отримав премію ім. Івана Огієнка (1995)

Поважну частку творчого доробку письменника становлять твори для дітей: «Олень Август», «З горіха зерня», «Дениско», «Саййора», «Пролетіли коні».

Дитяча проза (точніше — книжки для дітей і батьків) Є. Гуцала прикметна особливим, по-гуцалівськи поетизованим зображенням стосунків між людьми. Невичерпну «країну дитинства» письменник осмислює в різних жанрово-стильових формах, щоразу — в новому баченні, про що свідчить і цикл «Оповідання з Тернівки», книжка «Княжа гора».

За повість «Саййора» та збірку оповідань «Пролетіли коні». Євген Гуцало у 1985 році був удостоєний високої нагороди – Державної премії України ім. Т.Г.Шевченка.

Помер Євген Гуцало 4 липня 1995р.

Володимир Омелянovich Забаштанський

1940 – 2001

Треба хліба людині й металу,

Треба музики і п'єдесталу,

Та, мабуть, над усе до загину

Треба віри людині в людину.

Віра в людину. В. Забаштанський

Володимир Забаштанський — взірець чесності та відваги, чистоти й мужності в українському письменстві другої половини ХХ століття. Він був провидцем для багатьох зрячих. По ньому залишилися книжки віршів та спогади друзів. Саме в них Поет увічнив себе й свій час, щиро привітавши незалежність своєї Вітчизни, яку він самовіддано любив.

Той, який бачив серцем

Володимирові Омеляновичу Забаштанському випала важка доля, і тим вище цінується його мужність і стійкість, із якими він ніс тягар земного життя.

Народився Володимир Омелянович Забаштанський 5 жовтня 1940 року в селі (тепер селище міського типу) Браїлів Жмеринського району Вінницької області в робітничій сім'ї. Закінчив сім класів школи і вступив до ремісничого училища в місті Макіївка Донецької області. Після закінчення училища в 1957 році працював на будівництві, кочегаром в котельній цукрового заводу.

В 1958 році стався нещасний випадок, внаслідок якого В. О. Забаштанський втратив зір і руки. Після дворічного лікування в Київському інституті травматології і ортопедії, закінчив вечірню школу робітничої молоді, здобувши повну середню освіту.

В 1969 році з відзнакою закінчив філологічний факультет Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка.

З'являлися одна за одною книжки справжнього поета: «Віра в людину», «Крицею рядка», «Грані краплі», «Вага слова», «Запах даліни», «Жага життя», «Мужністю завдячую тобі»...

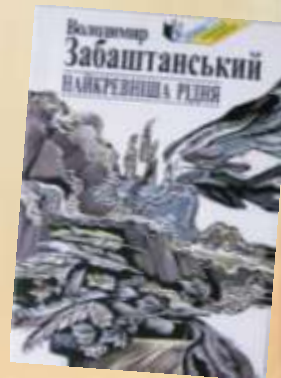
Тема тяжкої долі українців стала визначальною для нього.

За збірку «Запах даліни» Володимира Омеляновича Забаштанського 1986 року було удостоєно найвищої нагороди — Державної премії імені Тараса Шевченка.

Поезія стала сенсом його життя: зболене і ніжне серце народжує слова любові до людей, до рідної землі, слова, які стають на сторожі України, українського духу та моралі.

Член Спілки письменників СРСР з 1967 року. З 1968 по 1993 роки очолював Республіканську літературну школу-студію «Кобза».

Помер 2 грудня 2001 року.

Молитва за Україну

Україно, молюся за тебе,
Як за матір гріховно-свату,
За блакить твого вічного неба
І за ниву твою золоту.
Україно, молюся за славу,
За твою непокору століть,
За столицю твою златоглаву,
Що по груди в тополях стоїть.
Україно, молюся за мову,
За божественну мову твою,
І за вроду твою калинову,
Від якої добрішим стаю.
Україно, молюся за пам'ять
Убієнних за волю синів
І за тих, що у душах запалють
Пломінь правди, щоб край наш заяснів.
Україно, лише в милосерді
Час єднання синів настає.
Що нічого, що ми не безсмертні,
За безсмертя молюся твоє.
Отче наш, у Твоїм часоплин
Все минає - ридай не ридай.
Прости, Боже, гріхи України
І надалі грішити не дай.

В.Забаштанський

Як нема без зірок небозводу,
Як блакиті без сонця нема,
Тақ і мови нема без народу,
І народу без мови нема.
Скільки людю і мов на планеті -
Стільки дива, що й віри не йму.
Але буду і буду до смерті
Перед ними схилятись тому,
Що є мова і мого народу,
Що народ є і мій серед них,
Вирви з серця одвічну погорду,
Мов немає у світі малих,
Для народу свого велика
Кожна з мов, як творіння вінець,
Люд без мови - то глина безлика,
Без'язика отара овець.

В.Забаштанський

Василь Семенович Стус

Василь Стус – український поет, перекладач, прозаїк, літературознавець, правоохисник один із найактивніших представників українського культурного руху шістдесятників.

1938 - 1985

*Як добре те, що смерті не боюсь я
і не питаю, чи тяжкий мій хрест.
Що вам, богове, низько не клонюся
в передчутті недовідомих верств.
Що жив-любив і не набрався скверни,
ненависті, прокльону, қаяття.
Народе мій, до тебе я ще верну,
і в смерті обернуся до життя
своім стражденним і незлим обличчям,
як син, тобі доземно поклонюся
і чесно гляну в чесні твої вічі,
і чесними сльозами обіллюсь.*

Василь Стус

Різьбяр власного духу

Народився 6 січня 1938 р. в селі Рахнівка на Вінниччині. Закінчив філологічний факультет Донецького педінституту, учителював, працював у газеті. 1963р. вступив до аспірантури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР у Києві, звідки його було відраховано за протести проти арештів у середовищі української інтелігенції.

1972р. В. Стуса арештовано разом з іншими українськими правозахисниками та засуджено до п'яти років таборів і трьох років заслання.

Перебуваючи в ув'язненні в Мордовії, продовжував творити поезію, писав заяви-протести проти переслідувань інакодумців в СРСР.

1979р. повернувся до Києва, але через 8 місяців його знову заарештовано й засуджено на 15 років позбавлення волі.

Помер під час голодування в карцері 3 вересня 1985р. 19 листопада 1989 р. відбулось перепоховання праху Василя Стуса в Києві на Байковому цвинтарі.

У 1990 році Постановою № 2381н90 Пленуму Верховного Суду СРСР, і Ухвалою судової колегії по кримінальних справах Верховного Суду УРСР Василь Стус був посмертно реабілітований.

1991 року Стуса посмертно відзначено Державною премією ім. Т. Шевченка за збірку поезій «Дорога болю» (1990).

26 листопада 2005 року Стусу посмертно присвоєно звання Герой України з удостоєнням ордена Держави.

Василь Стус. Портрет В.Зарицького

☆☆☆

*Ярій, душе. Ярій, а не ридай.
У білій стужі сонце України.
А ти шукай - червону тінь калини
на чорних водах - тінь її шукай,
де жменька нас. Малесенька шопта
лише для молитов і сподівання.
Усім нам смерть судилася зарання,
бо калинова кров - така ж крута,
вона така ж терпка, як в наших жилах.
У сивій завірюсі голосінь
ці грона болю, що падуть в глибінь,
безсмертною бідой оқошились.*

Василь Стус

Фото з сімейного альбому

Батько Семен
Дем'янович, мати
Їлина Яківна,
Василь Стус

Василь Стус
з сестрою Марією

Василь Стус з сином

Василь Стус з дружиною
Валентиною
та сином Дмитром

Церква святої Ірини
криком кричить із імлі.
Мабуть, тобі вже, мій сину,
защори в душу зайшли.
Скільки набилося туги!
Чим я її розведу?
Жінку лишив - на наругу,
маму лишив - на біду.
Рідна сестра, як зигзиця,
б'ється об мури грудьми.
Глипає оком в'язниця,
наче сова із пітьми.
Київ за ґратами, Київ
весь у квадраті вікна.
Похід почався Батіїв
а чи орда навісна?
Мороком горло огорне -
ані тобі продихнуть.
Здрастуй, бідо моя чорна,
здрастуй, страсна моя путь.
Василь Стус

Справжні велети духу спроможні бути вільними і в невільній державі. Василь Стус навіть за ґратами лишався вільною людиною, саме тому його смерть у неволі перетворилася на безсмертне утвердження справжньої свободи. Власне, наявність таких людей дозволяла вважати наш народ волелюб ним.

Любомир Гузар

Поет повинен бути людиною. Такою, що повна любові, долає природне почуття зненависті, звільнюється од неї, як од скверни. Поет – це людина. Насамперед. А людина – це насамперед добродій. Якби було краще жити, я б віршів не писав, а – робив би коло землі...

В. Стус

Стусові, що з листопада 1980 перебував у таборі ВС-389/36-1 в Кучино (тепер Чусовського району Пермського краю, Росія), заборонили бачитися з родиною, останнє побачення було навесні 1981. Однак його записи 1983 вдалося переправити на Захід. У 1985 році українська діаспора намагалась висунути Василя Стуса на здобуття Нобелівської премії з літератури, але не встигла підготувати всі матеріали відповідно до процедури номінації.

Господи, гніву пречистого
благаю - не май за зле.
Де не стоятиму - вистою.
Спасибі за те, що мале
людське життя, хоч надією
довжу його в віці.
Думою тугу розвіюю,
щоб був я завжди такий,
яким мене мати вродила
і благословила в світи.
І добре, що не зуміла
мене од біди вберегти.

Василь Стус

Петро Мойсейович Перебийніс

Багато гарного та важливого Ви помітили в житті і справді поетично про це сказали. І відкрили ось нам, читачам, славу річку Мурашку, - я й не знав, що така є на планеті... Вітаю Вас від душі.

Олесь Гончар

Слобода

*Село моє, вишнева Слобода!
Вже не село ти, але ще й не місто.
Пече Мурашки спінена вода,
спливає дим на кручі крем'янисті.
Кипить вапно у пахощах трави,
яскрять рожевим полум'ям цеглини.
Село моє, зозулею позви,
нехай душа з тобою відпочине.
Село моє, ти станція в путі,
Де кожен раз коротшають зупинки,
де квітне юна вишня у фаті
і в'яне сивий смуток материнки...
Моя вишнева, рідна Слобода!
Вже не село ти, але ще й не місто.
Та як Мурашки спінена вода,
селом моє, ти не стоїш на місці.
У літі забуваєш ти про час,
і падають ренети-метеори...
Світи, село, життя мого причал,
моя вишнева зоре на просторі!*

П. Перебийніс

Небо його і земля

Петро Перебийніс - український поет, журналіст, громадський діяч народився у с. Слобода Шаргородського району Вінницької області.

Батько Мойсей Феодосійович (1912–1954) і мати Анастасія Левківна (1916–1997) — колгоспники.

Закінчив Шаргородський сільськогосподарський технікум, здобув фах агронома-рільника. Згодом закінчив факультет журналістики Львівського університету імені І. Франка.

Член Національної спілки письменників України (1973).

Працював головним редактором газети "Літературна Україна" та журналу "Київ".

Заслужений діяч мистецтв України.

Лауреат Національної премії України імені Т.Шевченка (2008) — за збірку поезій «Пшеничний годинник».

«Батько – Мойсей Феодосійович – фронтовик-мінометник, відзначений шістьма нагородами, у тому числі медаллю «За бойові заслуги». Після війни працював бригадиром садово-городньої бригади, завідувачем ферми і загинув по-солдатськи – на варті народного добра. За деякими даними, знайшлися тоді люди, які не простили фронтовикові твердості і непідкупності у боротьбі з розкраданням фуражних кормів. І мати – Анастасія Левківна – інвалід праці, колишня буряківниця, залишилася вдовою із трьома дітьми – Петром, Василем та Вірою. Четверта, дочка Ганна, народилася невдовзі уже без батька. Усе це пізніше не раз бодем відгукнеться у творах поета...»

Перебийноса знаю ціле життя. Вражав і вражає своєю цільністю, цілеспрямованістю, організованістю. Спершу думав так написати, і вже був написав, – Петро схожий на підбитого птаха. А згодом роздумав. І написав би так: «Петро схожий на птаха, якого намагались підбити, але який вижив, і не здався, і живе».

Мойсеева криниця – криниця для Мойсея:

Документальна новела натомість рецензії на книжку Петра Перебийноса «Пшеничний годинник»

Іван Драч

Хустки на подільському полі

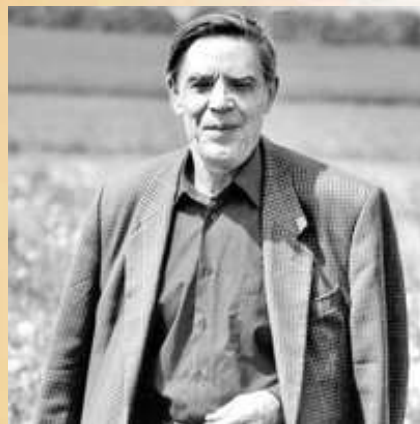
*Це вічне: куди не погляну -
мережиться обрії хисткий.
Віточком пливуть над полями
строкаті жіночі хустки.*

*Це вічне: від поля до поля -
хустки на зеленому тлі.
Хустки не зів'януть ніколи
на цій плодоносній землі.*

*Натужно гуркочуть комбайни,
співають їм славу творці.
А сила землі життєдайна
пульсує в жіночій руці.*

*Рівнинами рідного лану
століття ідуть навпрошки.
Це вічне: куди не погляну -
вінчають моїх подолянок
хустки невсипущі хустки.*

П. Перебийніс

Вузлик землі

*Коли полину у далекі мандри,
візьму з собою вузличок землиці -
тієї, у якій коріння хліба,
тієї, у якій моє коріння.
Коли нараз мені в чужому краї
не вистачить на подих України,
коли поміж небес та океанів
не втримають мене стріблисті крила,
зостанеться гарячий попіл предків,
і я розвіюсь над широким світом
живучими пилінками землиці -
тієї, у якій коріння хліба,
тієї, у якій моє коріння.*

П. Перебийніс

Використані джерела:

Бохан О.І. Той, який бачив серцем. До 70-річчя від дня народження В.О.Забаштанського // Календар знаменних і пам'ятних дат. - №4, 2010. - К., 2010. - С.37-44.

З Батьківщиною в серці. До 90-річчя від дня народження В.С. Земляка // Календар знаменних і пам'ятних дат. - №2, 2013. - К., 2013. - С.52-59.

"За мною стояла Україна..." До 75-річчя від дня народження В. С. Стуса // Календар знаменних і пам'ятних дат. - №2, 2013. - Пкв. К., 2013. - С.34-45.

Володимир Забаштанський (05.10.1940 - 02.12.2001) // Стоголосся. Поетична антологія Вінниччини ХХ століття. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2002. - С.241 - 246.

Забаштанський В. О. Віра в людину/ В.О. Забаштанський. Вибране. - Київ: Дніпро, 1975. - С.30.

Подолінний А.М. Стельмах Михайло Панасович // 3-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини / Упорядкування і заг. ред. А.М.Подолінного. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. - С.95 - 96.

Подолінний А.М. Яворівський Володимир Олександрович // 3-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини / Упорядкування і заг. ред. А.М.Подолінного. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. - С.389 - 390.

Пойда О.А. Земляк Василь Сидорович // 3-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини / Упорядкування і заг. ред.

А.М.Подолінного. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. - С.127 -128.

Рильський М.Т. Михайлові Стельмаху / М.Т. Рильський. Вірші та поеми. Київ: Дніпро, 1982. - С.263.

Михайло Стельмах (24.05.1912 - 27.09.1983) // Стоголосся. Поетична антологія Вінниччини ХХ століття. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2002. - С.72-75.

Василь Стус (1938 - 1985) // Відлуння десятиліть. Українська література другої половини ХХ століття. Київ: Грамота, 2005. - С.429-458.

Трубникова Т.Г. Стус Василь Семенович // 3-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини / Упорядкування і заг. ред. А.М.Подолінного. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. - С. 330 - 332.

Хоменко Б.В. Гуцало Євген Пилипович // 3-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини / Упорядкування і заг. ред. А.М.Подолінного. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. - С. 95 - 96.

Хоменко Б.В. Забаштанський Володимир Омелянович // 3-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини / Упорядкування і заг. ред. А.М.Подолінного. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. - С. 117 - 118.

Хоменко Б.В. Перебийніс Петро Мойсейович // 3-над Божої ріки. Літературний бібліографічний словник Вінниччини / Упорядкування і заг. ред. А.М.Подолінного. - Вінниця: Континент-ПРИМ, 2001. - С. 262-264.

Гуцало Євген Пилипович - (Матеріал з Вікіпедії) - [Електронний ресурс]. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Гуцало_Євген . Дата доступу 20.01.2016р.

Забаштанський Володимир Омелянович — (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Забаштанський_Володимир_Омелянович Дата доступу 22.01.2016р.

Лауреати Шевченківської премії в літературі — (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: klasnaocinka.com.ua/.../laureatishchevchenkivskoyi-premiyi-v-literaturi.ht.. Дата доступу 20. 01.2016

Національна премія України імені Тараса Шевченка — (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/... Дата доступу 15.12.2015р.

Національна премія України імені Тараса Шевченка — (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/...br.com.ua/kurs/Literatura/102535...копия Дата доступу 15.12.2015р.

Національна премія України імені Тараса Шевченка (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: [http:// kobzar.info/memories / state_premium/](http://kobzar.info/memories/state_premium/) Дата доступу 23.10.2015р.

Стельмах Михайло Панасович — (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: uk.wikipedia.org/wiki/Стельмах_...копия . Дата доступу 24. 05. 2015р.

СТЕЛЬМАХ Михайло Панасович (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: Український письменник br.com.ua/referats/Biography/...копия Дата доступу 24. 05. 2015р.

Біографія Стуса Василя : Стус Василь – життєвий... (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: ukrtvory.com.ua>stus2.html.- Дата доступу 22.01.2016р.

Володимир Яворівський. Життєвий і творчий шлях. Його твір “Марія з... — (Матеріал з Вікіпедії)- [Електронний ресурс]. Режим доступу: ukrreferat.com/index.php?referat...копия 27.05.2015